

Cultuurhistorische verkenning en advies

De Hoge Dijk Stadsdeel Zuidoost

C 12-036 Amsterdam 2012

Inhoud

	Inleiding	3
1	Beleidskader	4
2	Ontwikkelingsgeschiedenis en cultuurhistorische inventarisatie	5
3	Advies	6
	Bijlage I: Historische kaarten en foto's	8
	Colofon	10

Inleiding

Stadsdeel Zuidoost heeft Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) verzocht te adviseren over de bovengrondse cultuurhistorische waarden die bij het opstellen van het bestemmingsplan voor het plangebied De Hoge Dijk van belang zijn. Dit heeft geresulteerd in een beknopte uiteenzetting van de ontstaansgeschiedenis en een overzicht van de bovengronds aanwezige cultuurhistorische waarden.

Bij cultuurhistorische waarden gaat het over (de positieve waardering van) sporen, objecten, patronen en structuren die zichtbaar of niet zichtbaar onderdeel uitmaken van onze leefomgeving en een beeld geven van een historische situatie of ontwikkeling. In veel gevallen bepalen deze cultuurhistorische waarden de identiteit van een plek of gebied en bieden ze aanknopingspunten voor toekomstige ontwikkelingen. Het is meestal niet nodig alle cultuurhistorische elementen aan te wijzen als beschermd monument of gezicht. Het is wel van belang dat cultuurhistorische waarden worden betrokken in de planvorming en worden meegewogen in de besluitvorming over de inrichting van een gebied. De plangrenzen zijn op onderstaande kaart ingetekend.

Stadsdeel Zuidoost – Plangebied De Hoge Dijk.

1 Beleidskader

Naar aanleiding van de Modernisering van de Monumentenwet en de wijziging van artikel 3.1.6, tweede lid, onderdeel a, van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro, d.d.17 juni 2011, staatsblad 5 juli 2011, nr 339) dienen per 1 januari 2012 cultuurhistorische waarden uitdrukkelijk te worden meegewogen bij het vaststellen van bestemmingsplannen. Dat betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden. Voor enkele specifieke belangen, zoals archeologie, was in het Bro reeds voorgeschreven dat in de toelichting bij het bestemmingsplan dient te worden aangegeven op welke wijze met deze belangen wordt omgegaan. Het systeem van borging via de Wet ruimtelijke ordening dat al gold voor archeologie is nu als het ware uitgebreid tot alle cultuurhistorische waarden.

Door de verankering van cultuurhistorische waarden in bestemmingsplannen vermindert de noodzaak tot het aanwijzen van nieuwe beschermde monumenten, omdat aan het belang van de cultuurhistorie dan waarde wordt toegekend via het proces van de ruimtelijke ordening.

Voor Amsterdam komt het verankeren van de cultuurhistorie in het proces van ruimtelijke ordening ook aan bod in de Beleidsnota 'Ruimte voor Geschiedenis' (vastgesteld 13 april 2005) en 'Spiegel van de Stad, visie op het erfgoed van Amsterdam' (vastgesteld 14 november 2011).

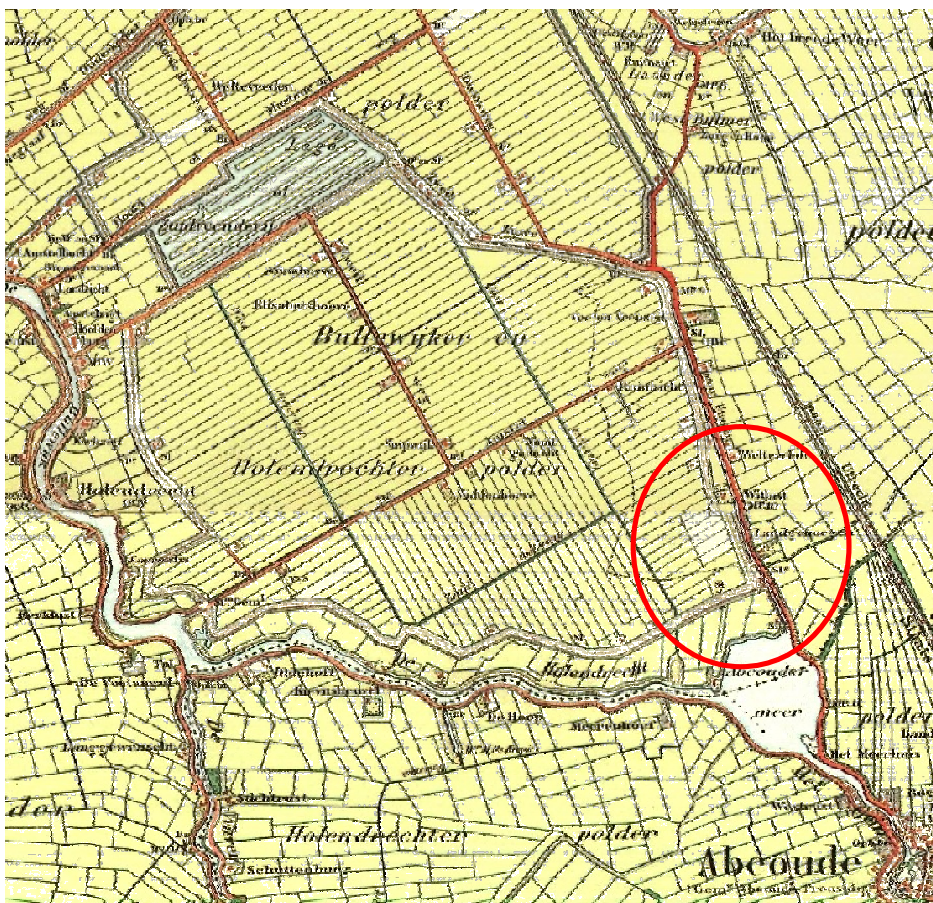
De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland is een geografische uitwerking van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (besluit d.d.21 juni 2010). De kaart geeft informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten/monumenten, archeologische verwachtingen en structuurdragers als molens, militaire structuren en historische dijken. Deze informatiekaart is voor wat betreft bovengrondse cultuurhistorische waarden vooral gericht op gemeenteoverschrijdende zaken.

2 Ontwikkelingsgeschiedenis en cultuurhistorische inventarisatie

2.1 Ontwikkelingsgeschiedenis

Plangebied De Hoge Dijk is grotendeels gelegen in de historische Bullewijker- en Holendrecht polder. De huidige Hogedijk is het laatste restant van de uit 1860 daterende omringdijk van deze polder, waarlangs nog twee restanten van voormalige hoeves liggen die hun landerijen in de achterliggende polder hadden.

Later in de negentiende eeuw werden er enkele wegen door de polder heen gelegd. De voornaamste oost-westverbinding binnen de polder kreeg de naam Amstelweg en ten noorden ervan sloot de Zwedweg er haaks op aan. De huidige Abcouderstraatweg vormde de belangrijkste verbinding tussen Amsterdam en Utrecht. Deze weg lag parallel aan het oostelijke deel van de ringdijk. Langs deze weg lagen eveneens enkele boerderijen.

Chromotopografische kaart des Rijks 1894 – 1921 – De Bullewijker- en Holendrecht Polder. De grijze slingerlijn is de ringdijk om de historische veenderij. De rode lijn parallel aan het oostelijke deel van de ringdijk is de huidige Abcouderstraatweg.

In het zuiden wordt het plangebied begrensd door het water van de Holendrecht en het Abcoudermeer. Op het gedeelte van de Holendrechtweg, de weg over de dijk langs het water, is één deels historische boerderij gelegen. Ten westen daarvan liggen nog enkele woonarken. Aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door de A2 en de op- en afritten naar de A9 richting Schiphol. De snelweg A2 is een opvolger van de oude Rijksweg tussen

Amsterdam en Utrecht die halverwege de jaren vijftig werd geopend. Begin jaren zeventig werd de A2 aangesloten op de nieuwe A9 richting Haarlem. Dit knooppunt kreeg de naam Holendrecht. Oorspronkelijk moest de A9 doorgetrokken worden richting Knooppunt Muiderberg om aan te sluiten op de A6 richting Flevoland, maar dit is nooit gebeurd.

De oostelijke begrenzing van het plangebied wordt gevormd door de spoorlijn Amsterdam-Utrecht die in 1843 werd geopend. Tussen de spoorlijn en de Abcouderstraatweg ligt het oostelijk deel van recreatiegebied De Hoge Dijk. Hiertoe behoort onder andere Natuurgebied Klarenbeek, dat het uiterlijk heeft van een moeraslandschap. Hierin is een brede rechthoekige waterstrook gelegen, een verzonken zandophoging voor het oorspronkelijke tracé van de Tafelbergweg. Direct ten noorden van het groengebied is volkstuintencomplex De 5 Slagen gelegen. In de opzet van dit complex zijn nog twee historische poldersloten herkenbaar.

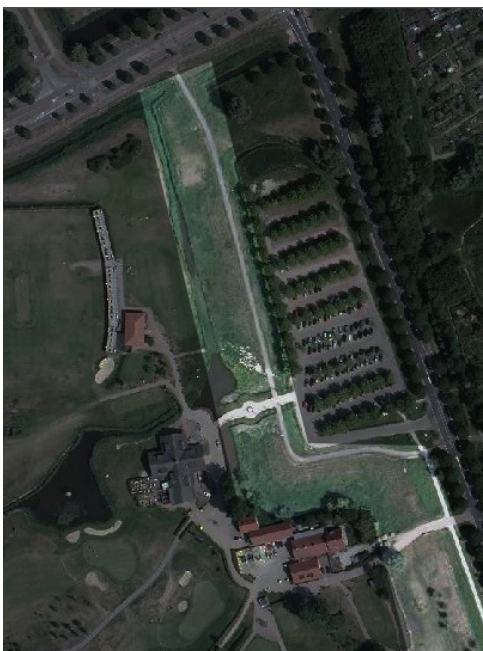
In de meest zuidelijke punt, tegen de gemeentegrens van Abcoude, was tot 1990 het fabriekscomplex van Motex Tapijt- en Meubelreiniging gelegen. In dat jaar werd dit complex volledig door brand verwoest.

Ten westen van de Abcouderstraatweg is sinds 1990 golfterrein De Hoge Dijk-Olympus gelegen. Deze golfbaan beslaat het grootste deel van het plangebied. Voorwaarde voor de aanleg van de baan was de vrije toegankelijkheid voor niet-golfers. De Hoge Dijk, het golfterrein en recreatiegebied, maken deel uit van Groengebied Amstelland, een groene zone van 4000 ha tussen Amstelveen en het Amsterdam-Rijnkanaal.

2.2 Cultuurhistorische inventarisatie

De voornaamste cultuurhistorische waarden in plangebied De Hoge Dijk zijn gelegen in de nog resterende elementen en structuren van de Bullewijker- en Holendrecht Polder en enkele historische boerderijen die in het onderzoek Monumentale boerderijen in Amsterdam (september 2003) niet zijn geselecteerd als monumentwaardig.

Restant van de Ringdijk om de Bullewijker- en Holendrecht Polder

De straat Hogendijk is een restant van de ringdijk. Ook bevindt zich ter hoogte van de toegangsgebouwen van het golfterrein nog een restant van de oude ringdijk om de Bullewijker- en Holendrecht Polder.

3 Advies

Resumé

Het plangebied De Hoge Dijk bestaat grotendeels uit Golfterrein De Hoge Dijk – Olympus dat een zeer open karakter heeft. Dit waterrijke terrein is weliswaar zeer groen, maar van de historische polderstructuur is niets overgebleven. De aanleg bestaat nu uit organische vormen, terwijl de vroegere polder juist gekenmerkt werd door een strak grid van sloten. Op enkele plaatsen is de oude ringdijk rond de polder nog herkenbaar. Zo is de Hogendijk een restant van deze dijk, evenals de verhoging bij het parkeerterrein van de golfclub. Het recreatiegebied aan de oostzijde van de Abcouderstraatweg viel buiten de polder, maar had nog tot aan het begin van de jaren negentig een vergelijkbare slotenstructuur. In het noordelijke deel van dit gebied, natuurgebied Klarenbeek en volkstuintencomplex De 5 Slagen, is deze historische structuur nog afleesbaar. Een drietal boerderijen getuigt nog van het historische gebruik als polder.

BMA adviseert:

- Het resterende dijklichaam ter hoogte van de toegangsgebouwen van het golfterrein en de Hogendijk in het bestemmingsplan te borgen door de kenmerkende hoogteverschillen in de regels vast te leggen.

Bijlage I: Historische kaarten en foto's

PW 1961 – Het gebied is nog nagenoeg identiek aan dat op de kaart van rond 1900. Wel is hier Rijksweg 2 al te zien, die enkele jaren eerder werd aangelegd.

PW 1972 – Luchtfoto ten tijde van de aanleg van knooppunt Holendrecht tussen de A2 en de A9. Aan de gewenste aansluiting op knooppunt Muiderberg ter hoogte van Muiden is hier een duidelijk begin gemaakt. Herkenbare elementen zijn het Abcouder Meer en de Abcouderstraatweg met een dubbele bomenrij. Het destijds geplande wegdeel in natuurgebied Klarenbeek is te zien als een zwarte streep, haaks op de Abcouderstraatweg.

PW 1983 – Het huidige plangebied De Hoge Dijk bevindt zich ten oosten van de snelweg en het knooppunt Holendrecht. De oorspronkelijk beoogde aansluiting op knooppunt Muiderberg (A1 en A6) is zichtbaar.

Colofon

Datum: 23-10-2012
Status: Definitief
Redactie: J.Schilt, B.Ponteyn
Tekst: C. van Onna

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2012
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.